

زالل جارى نماز و نيايش

در آينه‌ي قرآن و روايات

استاد علي گرمي فريدني

● نام کتاب: زلال جاری نماز و نیایش در آینه‌ی قرآن و روایات

● مؤلف: استاد علی کرمی فریدنی

● ویرایش: دفتر خدمات کتاب

● حروفچین و صفحه‌آرا: احسان کرمی

● طرح روی جلد: طراحی مهتاب

● ناشر: نسیم انتظار

● نوبت چاپ: اوّل

● تاریخ چاپ: بهار ۱۳۸۶

● چاپخانه: سلمان فارسی

● شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

● قطع: رقعی

● قیمت: ۲۲۵۰

● شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۵۵۳-۲۲-۲

نشانی: قم - دفتر فرهنگ و اندیشه / تلفن ۲۹۲۳۶۷۲ - ۰۲۵۱

نشر نسیم انتظار / تلفن ۲۹۲۳۶۷۲ - ۰۲۵۱ و همراه ۰۹۱۲۲۵۲۴۰۶۵

بخش کتاب آفتاب / صفائیه کوچیه ممتاز / پلاک ۷۵ تلفن ۷۷۴۹۱۱۴ - ۰۲۵۱

همه‌ی حقوق چاپ و نشر برای نویسنده محفوظ است

فهرست

۱۱	 با شما دوست خوشفکر و حقجو
۱۳	 برنامه‌ی شبانه‌روزی
۱۵	 اما این نوشته
۱۷	 ۱- راز خداجویی و پرستش
۱۸	 ۱. طراح‌ی و مهندسی آفرینش
۲۲	 ۲. کمالجویی انسان
۲۲	 ۳. روح‌شناسی و سپاسگزاری انسان
۲۲	 ۴. گوهر خرد و خردورزی انسان
۲۴	 ۵. عامل اندیشوری و حسابگری انسان
۲۷	 ۲- سیمای نماز در آینه‌ی قرآن
۲۷	 رمز رابطه‌ی انسان با خدا
۲۸	 نقش پالاینده و سازنده‌ی نماز و نیایش
۳۰	 چرا برخی از نمازگزاران اصلاح‌ناپذیرند؟
۳۴	 معیاری برای سنجش پذیرفتگی نماز و نیایش
۳۵	 رهاورد درخشان نماز و نیایش
۳۶	 فرهنگ‌ساز و فرهنگیان
۳۷	 از نشانه‌های مردم کمالجو و با ایمان

- ۴۰ تابلوى زيبا و انديشاننده
- ۴۲ جايگاه نماز و نقش تربيتى آن
- ۴۳ دل سپردن به نماز و ياد خدا
- ۴۵ نماز و نيايش زنده و با روح
- ۴۶ نماز و نيايش در ميان ياران محمد ﷺ
- ۴۷ فرمان نماز و ستايش خدا
- ۴۸ از افتخارات مسيح عليه السلام
- ۴۹ سازندگى و نقش آفرينى نماز
- ۵۱ دعوت از بستگان و نزديكان به نماز و نيايش
- ۵۲ نماز و نيايش در سفارش حكيمانه‌ى پدر نمونه
- ۵۳ نماز و فرهنگ عدالت آفرين نماز
- ۵۴ ايمان به جهان ناپيدا و نماز در کنار هم
- ۵۵ راهى براى اصلاح درون
- ۵۶ نماز و نيايش دوشادوش دعوت به كارهاى پسنديده
- ۵۸ نشان شكوه معنوى
- ۵۹ جايگاه محرومان خداجو و نمازگزار
- ۶۰ انگيزش روح مقاومت و پايمردى
- ۶۱ نقش معنوى و تربيتى نماز
- ۶۴ نماز و فرهنگ نماز در خانه و خانواده
- ۶۵ بهترين فرصت‌ها براى نماز و نيايش
- ۶۷ رابطه‌ى نماز و نيايش با دادگرى و دادگسترى
- ۷۰ تنبلى و ناخشنودى از نماز و نيايش
- ۷۱ سهل انگارى در نماز و نيايش
- ۷۲ رابطه‌ى عجيب وانهادن نماز با سختى جان‌كندن
- ۷۳ مصاحبه با دوزخيان تيره‌بخت

۷۵	نکته‌های بیدارگر
۷۸	هشدار از بی‌روح ساختن نماز
۸۰	هشدار از آفت ریاکاری و خودنمایی در نماز و ارتباط با خدا
۸۱	نماز و نیایش پدیده‌های آفرینش
۸۲	تحریم موانع نماز و نیایش
۸۳	عصاره‌ی سخن
۹۱	۳- نماز و نیایش در آینده‌ی منطق و منش پیشوایان
۹۱	نماز و نیایش در سخن و سیره‌ی پیامبر
۹۱	ارزشمندترین عبادت و پرستش
۹۳	محبوب‌ترین برنامه‌ی عبادی
۹۵	کلید بهشت زیبای خدا
۹۶	دو نکته‌ی درس‌آموز
۹۸	۱. جایگاه انسانی برابر زن و مرد
۹۹	۲. همسری و همسانی زن و مرد
۹۹	۳. تعبیرها و خطابه‌ها در قلمرو مسئولیت زن و مرد
۱۰۰	۴. برابری زن و مرد در قلمرو ارزش‌های اخلاقی
۱۰۱	۵. مسئولیت برابر زن و مرد در مقابل فرمانها و هشدارهای خدا
۱۰۲	۶. الگو و سرمشق از زن نواندیش و مترقی برای نسل‌ها
۱۰۳	۷. همگامی زن و مرد در نهضت‌های اصلاحی و آسمانی
۱۰۷	بازگشت به سخن
۱۰۸	نقش نماز و نیایش در بهسازی و بهروزی انسان
۱۰۹	رهاورد تباه‌ساختن و وانهادن نماز
۱۱۰	نماز و امنیت‌بخشیدن از وسوسه‌ی شیطان
۱۱۲	چگونه خواندن نماز
۱۱۳	ناب و خالص بودن نماز از بازی‌ها و ابزارسازی‌ها

- ۱۱۴ نموده‌ای نماز و نیایش واقعی
- ۱۱۵ خوان میهمانی خدا در زمین
- ۱۱۶ دریغ و حسرت بر نخواندن نماز
- ۱۱۷ ناسازگاری نماز و نیایش با حق‌کشی و مردم‌آزاری
- ۱۱۷ هشدار از سستی و سهل‌انگاری در نماز
- ۱۱۸ امام علی و جایگاه نماز و فرهنگ نماز
- ۱۲۳ فرهنگ‌سازی و فرهنگ‌بانی نماز
- ۱۲۷ نماز و نیایش در سخن و منش فاطمه علیها السلام
- ۱۳۰ نماز و نیایش در سیره و سخن زینب علیها السلام
- ۱۳۲ نماز و نیایش در سیره و سخن امام حسن
- ۱۳۳ نماز در سیره و سخن امام حسین
- ۱۳۵ نماز و نیایش در سیره و سخن امام سجاد
- ۱۳۷ نماز و نیایش در سیره و سخن امام باقر
- ۱۳۸ نماز و نیایش در سیره و سخن امام صادق
- ۱۴۲ نماز در سیره و سخن امام کاظم
- ۱۴۴ نماز و نیایش در سیره و سخن امام رضا
- ۱۴۵ داستانی شنیدنی از سیره و منش امام رضا
- ۱۴۷ نماز و نیایش در سیره و سخن امام هادی
- ۱۴۷ نماز و نیایش در سیره و سخن امام عسکری
- ۱۵۱ ۴- پرتوی از فلسفه‌ی نماز و رهاورد زندگی‌ساز آن
- ۱۵۱ ۱. اثر انگیزاننده و جهت‌بخش یاد خدا و نماز
- ۱۵۴ ۲. اثر کبرزای نماز و نیایش
- ۱۵۶ ۳. اثر غفلت‌زدا و غرور شکن نماز و نیایش
- ۱۶۳ ۴. اثر سازنده و نقش شوینده و زنگارزدای نماز
- ۱۶۶ ۵. اثر تقرب‌ساز و عشق‌آفرین نماز

۶. اثر بازدارندگی نماز از ستم و گناه ۱۶۷
۷. اثر نماز و نیایش در انگیزش انسان به رعایت حقوق دیگران ۱۷۰
۸. اثر کمال بخش و اوج دهنده‌ی نماز ۱۷۳
۹. اثر ارزش بخش و بهادنده‌ی نماز به کارها ۱۷۷
۱۰. اثر نماز و نیایش در تقویت روح نظم و انضباط ۱۷۸
- ۵ - پرسش‌ها و پاسخ‌ها درباره‌ی نماز ۱۸۱
۱. پس این رهاورد درخشان در کجاست؟ ۱۸۱
- پاسخ ۱۸۲
۲. چگونه نماز رمز رابطه‌ی انسان با خداست؟ ۱۸۷
- پاسخ ۱۸۷
۳. چگونه نمازی با روح و محتوا بخوانیم؟ ۱۹۱
- پاسخ ۱۹۱
۴. چرا در شکل و با واژه‌هایی مشخص باید نماز خواند؟ ۱۹۴
- پاسخ ۱۹۴
۵. نماز و نیایش ویژه‌ی اسلام است یا همه‌ی ادیان آسمانی؟ ۱۹۶
- پاسخ ۱۹۷
- ۶ - نیم‌نگاهی به مفهوم و محتوای نماز و نیایش ۲۰۵
- نگاهی به واژه‌ها و ترجمه‌ی نماز و سبک انجام آن ۲۰۹
- اذان ۲۱۰
- إقامه ۲۱۱
- و اینک واجبات نماز ۲۱۲
۱. نیت ۲۱۲
۲. تکبیرة الإحرام ۲۱۳
۳. قیام یا ایستادن ۲۱۳
۴. قرائت ۲۱۳

۲۱۵	۵. قنوت
۲۱۵	۶. رکوع
۲۱۵	۷. سجده
۲۱۶	۸. تشهد
۲۱۶	۹. تسبیحات اربعه
۲۱۶	۱۰. سلام نماز
۲۱۹	برخی از منابع و مدارک
۲۲۱	آثار چاپ شده‌ی استاد کرمی فریدنی

باشما دوست خوشفکر و حقیقو

اسلام، دین اندیشه و خرد و کمال است و برای رشد همه جانبه‌ی فرد و جامعه و مدیریت آن، طرح‌ها و برنامه‌های دقیق، سازنده، هدفدار و بلندی دارد.

هدف از دعوت و تلاش پیامبر، آموزش دانش و آگاهی و رشد شعور و خرد و شکوفایی بینش و منش متمدنی و فرهنگ‌سازی و فرهنگ‌بانی در میان جامعه‌هاست.

در سایه‌ی آموزه‌های درخشان و مفاهیم سازنده‌ی اسلام، انسان می‌تواند با فراگیری دانش و شناخت و رشد اندیشه و خرد، به تدریج از تاریکی نادانی و زندان بیداد فاصله گیرد، آنگاه با تلاش و خودسازی و خودشکوفایی فرشته‌منش گردد، و از جهان حیوان، به جهان انسان، و از خاک به افلاک، و از بلای تعصب و واپسگرایی و بی‌فرهنگی و قانون‌ستیزی و حق‌کشی، به دنیای روشنائی آگاهی و معنویت و فراخنای دادگری و مدارا و ستم‌ناپذیری و تلاش در رعایت حقوق و حرمت انسان و تأمین آن گام سپارد.

اسلام با آیین‌نامه‌های عبادی و عملی خود، روح و جان، فکر و

اندیشه و اخلاق و منش رهرو پرشور و شعور خود را در راه دگرگونی مطلوب و اصلاح و بهسازی قرار داده، و او را انسانی عدالت‌پیشه و حمایتگر حقوق جامعه - به ویژه محرومان و گروه‌های آسیب‌پذیر و پامال‌شدگان تاریخ می‌سازد و او را صاحب منش زیبا و کرامت والا و روش بشردوستانه و آراسته‌ی به روح رواداری و مدارا می‌پرورد.

رهرو راستین قرآن و پیامبر، به تناسب تلاش در خودسازی و کوشش در خودشکوفایی، می‌تواند به تدریج از خود انسانی تازه و نواندیش و زیبا منش بسازد. می‌تواند انسانی پرورده که از کج‌اندیشی و بی‌فکری، بدبینی و بدپنداری، دروغ و خیانت، چاپلوسی و بت‌سازی، تحقیر و اهانت، گناه و زشتی، قانون‌شکنی و نگاه ابزاری به مذهب و مقررات، ستم و برتری‌جویی، خودخواهی و خودکامگی، استبداد و سلطه‌گری، ایجاد اختناق و سانسور، آزادی‌کشی و تحمیل اسارت به دیگران، ویژه‌خواهی و حق و تو و رفتار فراقانونی و دیگر زشتی‌های اخلاقی و رفتاری پالایش گردد، و با تلاش و تمرین، و پروا و اخلاص، به تدریج به افق درخشان منش و پوییش مورد سفارش قرآن و پیامبر آراسته شود تا آنچه را برای خود می‌پسندد، بهتر از آن را برای دیگران بخواهد و برای تأمین آن فداکاری کند و آنچه را برای خود و خانواده و عزیزانش نمی‌خواهد و نمی‌پسندد، با هیچ توجیه و بهانه‌ای، به نوع خود - گرچه منتقد و مخالف و حتی دشمن - نپسندد و نخواهد، و از جوانمردی فاصله نگیرد.^۱

برنامه‌ی شبانه‌روزی

یکی از برنامه‌های شبانه‌روزی عبادی و عملی و سازنده‌ی دین - که در اصلاح اندیشه و منش و رفتار فرد و پالایش خانواده و جامعه و بهسازی و بهروزی مدیریت آن، نقش سرنوشت‌سازی دارد - برنامه‌ی زندگی‌بخش نماز و نیایش و فرهنگ مرقی و زلال و جاری آن است. نماز و نیایش، تنها یک کار فردی و یک عبادت شخصی و یک برنامه‌ی معنوی شبانه‌روزی برای انسان کمال‌جو و پاک‌منش نیست؛ بلکه با وجود جنبه‌های گوناگون فردی و شخصی آن، دروازه‌واژه‌اش روح توحیدگرایی و دادگستری، دگردوستی و مردمخواهی، تعاون و همکاری عادلانه و همدلی و همراهی مرقی و مشارکت ملی و فراملی برای سازندگی اجتماع و اقتصاد و فرهنگ و هنر و برآزندگی این جهان و آن جهان موج می‌زند، و در ابعاد گوناگون زندگی جامعه و مدیریت آزادمنش آن، نقش معجزه‌آسا و حیاتی دارد.

نماز راستین و ناب و با شرایط کامل، در انگیزش نمازگزار به رعایت حقوق پدر و مادر،

به رعایت حقوق همسر،

به رعایت حقوق فرزند،

به رعایت حقوق زن و کودک،

به رعایت حقوق همسایه‌ی دور و نزدیک،

به رعایت حقوق زندانی و اسیر،

به رعایت حقوق مخالف و منتقد،

به رعایت حقوق بیگانه و دشمن،

به رعایت حقوق بشر از هر رنگ و نژاد و اندیشه و مذهبی، به ویژه مردم محروم و آسیب پذیر، نقش شگفت انگیزی دارد؛ همچنانکه در رابطه‌ی انسان با خدا،

رابطه‌ی انسان با خویشتن،

رابطه‌ی انسان با نوع،

رابطه‌ی انسان با دیگر پدیده‌ها و نعمت‌های خدا،

رابطه‌ی انسان با بهداشت جسم و جان،

در مبارزه‌ی انسان با هرگونه پلیدی و پلستی فردی، خانوادگی،

اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اخلاقی، دارای نقش

آفریننده‌ای است؛ درست همانسان که در ایجاد روح همکاری و

همدلی و در انگیزش روح برادری و برابری در میان خانواده‌ی بزرگ

بشری، دارای نقش سازنده و برآورنده‌ای است.

کوتاه سخن در وصف نماز و نیایش و نقش سازنده و حیاتی آن،

این که این برنامه‌ی مترقی عبادی، در تمام شئون زندگی فرد خداجو و

جامعه‌ی دین‌باور و دین‌مدار - به مفهوم حقیقی آن - ساری و جاری و

اوج بخش و بازدارنده‌ی از استبداد و انحصار و تحمیل و فریب است.

درست به همین جهت است که قرآن از نماز و نیایش یا یاد بزرگ

خدا به عنوان یک فرهنگ بزرگ و شکوفا برای اصلاح فرد و جامعه و

مدیریت و مهندسی اجتماع و سیاست تعبیر می‌نماید و می‌فرماید:

«وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ

يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ»^۱

و نماز را به پادار، چراکه نماز از کارهای زشت و ناپسند بازمی‌دارد و بی‌تردید یاد خدا، برتر و بزرگ‌تر است؛ و خدا آنچه را انجام می‌دهید می‌داند.

اما این نوشته

نوشته‌ای که در برابر شماست، از نماز و نیایش - که رمز رابطهِی دوستانه‌ی انسان با خدا و یک دانشگاه شبانه‌روزی برای خودسازی و خودشکوفایی و بهروزی و بهسازی همواره است - سخن دارد و بر آن است که این برنامه‌ی سازنده و انسان‌پرور را در آینه‌ی قرآن، و سیره و سخن پیشوایان راستین به تابلو برده و به شما دوست نواندیش و حقجو هدیه کند.

امید که به یاری خدای مهرگستر، در این راه توفیق به دست آورد و به شکوفایی رابطهِی شما با خدای بنده‌نواز و با ایجاد و آغاز دوستی با او انگیزه‌ای تازه دهد.

قم. دفتر فرهنگ و اندیشه / علی کرمی فریدنی / زمستان ۸۵